

Pasjonaci i eksperci czytania. „ZWYRTAŁA 2019 – najlepszy pomysł promujący czytelnictwo”

Anna Janus-Sitarz

Uniwersytet Jagielloński

ORCID: 0000-0003-2730-7048

Od sześciu lat, corocznie na początku lipca ma miejsce w Rabce-Zdroju kilkudniowe święto książki: Międzynarodowy Festiwal Literatury Dziecięcej, organizowany przez pasjonatkę i menadżerkę kultury, Iwonę Haberny, zarażającą swą energią dziesiątki twórców, ludzi nauki, studentów, nauczycieli, bibliotekarzy, włodarzy miasta i sponsorów¹.

Polscy i zagraniczni autorzy utworów dla najmłodszych, ilustratorzy, literaturoznawcy, animatorzy kultury zjeżdżają na kilka dni do uzdrowiska u podnóża Gorców, aby promować czytanie dobrej literatury. W tym roku dzieci tłumnie uczestniczyły w spotkaniach autorskich z Fridą Nilsson, Barbarą Gawryluk, Agnieszką Taborską, Katarzyną Ryrych, Renatą Kijowską, Andrzejem Kruszewiczem, Elżbietą Wasiuczyńską i Wojciechem Widłakiem; a o książkach dyskutowali twórcy i eksperci z Estonii, Niemiec, Polski, Szwecji i Włoch.

Dla licznie przybyłych młodych czytelników odbywały się w kilku miejscach wokół Parku Zdrojowego literackie gry miejskie i warsztaty kreatywnego czytania (filmowe, ilustratorskie, artystyczne, literacko-etnograficzne i literacko-krawieckie). Nastolatki tworzyły booktrailery, czyli filmy promujące książkę (Fridy Nilsson *Moja mama gorylica*), pod kierunkiem dr Anny Miśkowiec; młodszy uczestniczyli w prowadzonych przez Krystynę Kachel warsztatach teatralnych: „Leśne igraszki – tworzymy inscenizację za pomocą teatru lalek”. Dzieciom na dobranoc fragmenty książek czytali znani aktorzy: Jerzy Stuhr – *Trochę bajki o Stanisławie Wyspiańskim* Katarzyny Maziarz, Dorota Segda – *Nie ma to jak sąsiedzi* Agnieszki Taborskiej, Aleksandra Konieczna – *Piraci Oceanu Lodowego* Fridy Nilsson.

Program dla dorosłych, prowadzony przez Tomasza Majkowskiego, rozpoczęła dyskusja „Co czytać dzieciom? – nasze literackie olśnienia

¹ Zob. stronę Rabka Festiwal: <http://www.rabkafestival.pl>

minionego roku” z udziałem krakowskich znawczyń literatury dla dzieci: Anny Czabanowskiej-Wróbel, Katarzyny Wądolny-Tatar i Krystyny Zabawy. O tym, „Jak czytać z dziećmi i młodzieżą?”, rozmawiały Carola Gaede, Anna Janus-Sitarz i Viive Noor.

Kluczowym wydarzeniem był finał konkursu „ZWYRTAŁA – najlepszy pomysł promujący czytelnictwo”, którego celem było zebranie i upowszechnienie dobrych praktyk zachęcających do czytania ludzi w różnym wieku, choć przede wszystkim – młodych i niemających przyzwyczajęń czytelniczych. Patronem tego – organizowanego po raz pierwszy – konkursu został Tetmajerowski Zwyrtała, który tak „roztańczył niebo”, jak laureaci nagrody potrafią „rozczytać” społeczności, w których działają. Zgodnie z intencją pomysłodawczyni nagrody taki patron nadaje jej charakter ogólnopolski – bo jednak za sprawą Tetmajera wszedł do literatury polskiej, a równocześnie nawiązuje do Podhala (Rabka), gdzie nagroda jest wręczana. Rabczański teatr lalek „Rabcio” wystawiał spektakl *O Zwyrtałe muzykancie*, a plakat (podobnie jak i lalki) zaprojektował wybitny artysta Jerzy Kolecki (uczeń Pronaszki), którego rodzina zgodziła się na wykorzystanie Zwyrtały z teatralnego plakatu jako logotypu nagrody.

Opisy projektów czytelniczych, które napłynęły do organizatorów konkursu, są dowodem pasji pomysłodawców i świadomości, jak ważne jest czytelnictwo dla emocjonalnego i intelektualnego rozwoju człowieka w każdym wieku. Pojawiły się więc projekty, których beneficjentami są najmłodszy (znakomita idea „Książka na receptę”, włączającą w promocję czytelnictwa lekarzy, pielęgniarki, naukowców, przekonujących młodych rodziców o pozytywnym wpływie czytania na rozwój dziecka), ale także dorośli (26. edycja oryginalnego literacko-kulinarne konkursu „Z pola... dla Mola”; w którym uczestnicy znajdują w utworach literackich przepisy, a potem na oczach widzów przyrządzają na ich podstawie dania).

O znajomości najnowszych badań czytelnictwa w Polsce, wskazujących na przykład na radykalne odrzucanie książek przez mężczyzn, świadczy pomysł Biblioteki Raczyńskich „CZYTATY 2”, podejmujący bezcenną próbę aktywizacji czytelniczej ojców i docenienie ich roli w wychowywaniu młodych czytelników.

Autorami nadesłanych prac byli zarówno szkolni poloniści i nauczyciele akademicy (np. pani profesor Uniwersytetu Rzeszowskiego, która od lat włącza ogromną liczbę dzieci w cykliczną, spektakularną akcję tworzenia ilustracji do książek, a także angażuje studentów realizujących projekt, noszący nazwę „Najdłuższa książka”), jak i wydawcy (w ramach promocji książki *Mirabelka* Cezarego Harasimowicza zaktywizowano ludzi w różnym wieku, włączono w akcję 700 bibliotek w całej Polsce).

Jednak największa grupa autorów to bibliotekarki i bibliotekarze organizujący projekty cykliczne, całoroczne i krótkie spektakularne akcje (np. noc w bibliotece z bohaterami literackimi). W szkołach i bibliotekach publicznych tworzą Centralne Biuro Czytelnicze, które zachwyciło nas

zmianą czytelników w „agentów do zadań specjalnych”, wykonujących twórcze zadania; łączące czytelnictwo z zabawą i pozytywną rywalizacją, elitarne „Dyskusyjne Kluby Zagorzałych Czytelników”, realizujących znakomite projekty, z których każdy nadaje się do naśladowania (np. konkurs fotograficzny „Z książką mi do twarzy”; cykliczna akcja „Cała klasa czyta Pani”; cykl „Starsi czytają młodszym”, „Moja autorska okładka do ulubionej książki”, „Koszulki recenzenckie” itp.). Organizują warsztaty introligatorskie, linorytnicze, ilustratorskie, o tworzeniu komiksów, o księgarniach – spotkania z ludźmi tworzącymi książki, w tym – z pisarzami.

Oceny prac i podziału nagród w I edycji konkursu dokonało jury w składzie: Anna Janus-Sitarz, Grzegorz Leszczyński, Konstanty Przybora oraz Iwona Haberny – sekretarz, a przede wszystkim – inicjatorka przedsięwzięcia. Organizatorem Konkursu jest Agencja Promocyjna OKO Iwona Haberny, działająca we współpracy z Miejską Biblioteką Publiczną w Rabce-Zdroju, Centrum Badań Edukacyjnych i Kształcenia Ustawicznego na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego i Uzdrowiskiem Rabka S.A.²

Konkurs przebiegał w dwóch etapach: na pierwszym uczestnicy wypełniali formularz z krótkim opisem zrealizowanego pomysłu. Z nadesłanych zgłoszeń jury wybrało 11 finalistów, których poproszono o uzupełnienie opisów zgłoszonych projektów o dokładniejsze szczegóły i o dołączenie materiału graficznego (fotograficznego, filmowego), dokumentującego przebieg projektu. Spośród finalistów jury wyłoniło dwóch laureatów, dla których główną nagrodą w konkursie był tytuł i dyplom „ZWYRTAŁA 2019”, możliwość publikacji pomysłu oraz jego zaprezentowania podczas konferencji dla dorosłych, w ramach „Rabka Festival 2019”. Nagrodę dodatkową, ufundowaną przez Uzdrowisko Rabka S.A., stanowił pobyt dla dwóch osób w sanatorium Rabczański Zdrój, wraz z pełnym wyżywieniem i pakietem 6 zabiegów SPA dla każdej osoby. Wszyscy finaliści zostali nagrodzeni dyplomem „ZWYRTAŁA 2019 – wyróżnienie” oraz zestawami kosmetyków na bazie solanki rabczańskiej.

Przewodnicząca jury, Anna Janus-Sitarz, burmistrz Rabki-Zdroju i reprezentantka sponsora – Uzdrowiska Rabka S.A. wręczyli nagrody laureatom i finalistom konkursu „ZWYRTAŁA”. Równorzędne nagrody główne otrzymały panie Edyta Pietrzak z Miejskiej Biblioteki Publicznej we Włodawie za projekt „Centralne Biuro Czytelnicze” i pani Maria Deskur z Fundacji Powszechnego Czytania za projekt „Książka na receptę”.

Publikujemy opisy nagrodzonych projektów, ponieważ są one znakomitą świadectwem pasji i kreatywności ich autorów, ale przede wszystkim podpowiadają, co i jak warto robić, aby pozyskać nowych czytelników, jak w mniejszej i większej skali można realizować wartościowe pomysły, zdobywać na nie fundusze albo obywać się bez nich, ale przede wszystkim – tworzyć dobry klimat wokół książki i modę na jej czytanie.

² Regulamin Konkursu dostępny jest na stronie: <http://www.rabkafestival.pl/aktualnosci/konkursy/>

